

in fin. tit. 9. p. 6. post Barr. *in d. l.* Si ita, Perr. Pech. *de testam. conjug.* lib. 5. cap. 14. num. 3.

18 At quoties indefinite ita dicitur, *Lego vestes, vel servos*, ardua exsilit controversia, de qua sup. num. 8.

Ad Num. 6.

Hic solum traditur docendi modus, nihilque in re praemissis adjicitur, quod enucleatione indiget.

Ibi: *Quod si altera fundi pars.*

19 Adde Gregor. Lop. *in l. 37. gloss. 1. tit. 9. p. 6.* Molin. *de just. & jur. tract. 2. diff. 194. num. 6.* Tunc quidem pars pro diviso possessa fundi, si per testatorem acquiratur, ad legatarium alterius partis spectabit, cum apparuerit ideo redempta, ut legato cederet ex defuncti voluntate. Albert. Brun. & Bart. *de augment. concl. 15. num. 8.* quod conjectura demonstrabunt, veluti si sublati divisionis limitibus, partem redemptam servitio, ac commodiori usui legata appliceretur testator. Sarmient. *sup. num. 8.* nec sufficiet sola limitum remotio, saepe etenim diversae partes ita jungi solent, ut aequae principales persistant, nec uni altera accedat. Amat. *variar. part. 2. resol. 67. num. 63.* Et ut in specie ratio reddi possit cur empta pars potius cedat legatae, ut eam augeat, quam e contrario, nisi alias de voluntate defuncti constiterit, expedit in memoriam revocare adnotata *sup. num. 14.* quae & praesenti casu forsitan possint adaptari, quando disponens usus est verbis, quibus utraque pars significetur legata.

Ad Num. 7.

20 Fundi legati limites et si testator exprimat, non ideo impeditur per accessionem augmentum, ac si nulla corum mentio fieret. Aliud juris erit, si tot fundi jugera relinquant: verum & tunc alluvione, aut fortunae eventu quid jugeribus ipsis accedens legatarii commendo cedet. Garf. *de expens. cap. 22. num. 30.* Alvarad. *de conject. ment. def. lib. 2. cap. 4. num. 68.*

Ibi: *Nam & quoad dictam legem Servi electione.*

21 De his *supra num. 7.* quibus addendum, quod jurisdictionem territorii praescriptione obtenta, etiam si limitibus circumclusa non ostendatur, in augmentatione exerceri nequirit, nisi Princeps permiserit, cuius beneficia latissimam recipiunt interpretationem, nisi tertio praedium inferatur, *l. 3. de constitut. Princip. cap. Olim 16. de verb. signif.* ubi Barbosa cum pluribus in collect. num. 3. ideo ex presumpta concedentis liberalitate jurisdictionis simpliciter concessae, inducitur ad augmentationem ampliatione, ut D. Covar. nos edocet *sub. vers. Primò* *sequidem.* Rursus in praescriptionibus stricta observatur interpretatio, quas odium, ac iniquitatem continere tradit ex multis Tusch. *lit. P.* *concl. 520. à num. 8.* Barbosa *de jur. Eccles. univ. lib. 3. cap. 26. §. 2. num. 59.* Menoch.

lib. 6. pres. 33. numero 5. Tondut. *question. beneficial. part. 1. cap. 101. numero 13. & 20.* Viderur tamen jurisdictione praescriptione quesita amplianda, cum Princeps id sciens illius territorio quidquam ex liberalitate addiderit, tum propter latitudinem beneficii regalis, tum ex natura augmenti, quod juxta principale regulatur. Et quemadmodum jurisdictione limitate concessa extenditur ad augmentationem territorii ex Principis alieno, ut D. Covar. hic tenet: sic jurisdictione per praescriptionem quærita, et si sui natura restricta intra confina possessionis, aucto per Principem scientem territorio, ex ejus presumpta voluntate censebitur ad augmentationem ampliata. Aliud videtur dicendum ubi Princeps pretio interveniente agros in augmentationem territorii conserat; cessat enim beneficium, ut latissime interpretetur: ideo tam in praescripta jurisdictione, quam cum limitibus concessa extensioni locus denegabitur; quandoquidem Princeps in contractibus iure privati utitur regulariter, ut dixi cum pluribus in addit. *ad D. Covar. variar. lib. 2. cap. 19. num. 32.* & legi contractus standum est ad unguem conventionibus servatis, *l. Legem 10. C. de pact. 1. Contractus 24. l. Semper 34. de reg. jur.* Igitur nisi convenerit, ut agrorum emperor jurisdictionem ad additum territorium extendat, in eisdem Princeps suam retinebit; nam ut inferius afferetur, territorium absque jurisdictione transferri non est insolitus.

Ad Num. 8.

Cum comparatis agris, castri territorium 22 augetur absque espresso, vel tacito Princeps placito, jurisdictione certis circumclusa limitibus non extenditur ad augmentationem, de quo *supra num. 7.* At observare oportet, quod licet in regia donatione jurisdictionis exprimantur limites territorii, inde tamen non infertur necessaria aliquia beneficia restrictio; etenim aliquando demonstrative, aliquando taxative limitum mentio fit, five in donationibus, five in contractibus: cum gratia demonstrationis adjiciuntur, non sunt impedimento, nec restraining dispositionem, sed perinde habetur, ac si adjecti non essent: quoties autem taxationis intuitu confinia recensentur, limitata erit concessio, seu contractus juxta designatos terminos, de quo fuse Gratian. *disceptat. cap. 256.* per tot. ubi quando presumatur expressio limitum demonstrativa, vel taxativa.

Ex quibus deducitur, quod si Princeps tribuerit jurisdictionem castri cum territorio ejus, limitibus expressis, si demonstrationis gratia expressio fiat, non obterit quominus extendatur ad futurum augmentationem, etiam si illud Princeps ignoret. Sic restraininga venit D. Covar. doctrina *hic, & sup. num. 1. vers. Ceterum ni fallor,* quæ quidem solum obtinebit ubi limitum ad taxationem, & coartationem mentio inseritur privilegio; tunc enim augmentationem territorii ad jurisdictionem concessam non attinebit, nisi Princeps alienus saltem tacitus intercesserit: si vero ex verbis rescripti non liqueret mens concedentis, ad conjecturas accedere oportet, ut discernatur qualiter confirmation expessio sit accipienda. Farinac. *decis. 73. num. 1.* de quo infra, *cap. seq.* In dubio mentio limitum potius ad demonstrationem, quam

Enucleatus, & auctus. Cap. II.

- quam ad taxationem referri debet. Gratian. *disceptat. cap. 256. num. 20.* à quo in onerosis contractibus dissentit Molin. *de just. tract. 2. diff. 369. num. 3.*
- Ibi: *Quod si alterius.*
- 24 Principi non licet, nisi ob publicam utilitatem, jus subditorum laedere, *l. 2. tit. 1. p. 2. l. 31. tit. 18. p. 3. l. Venditor 13. §. uit. commun. prod.* Gregor. Lop. *in d. l. 2. gloss. 22.* D. Covar. *var. lib. 3. cap. 6. num. 6.* & ibi plures per me congetti. Hinc eveniet, ut si Princeps in augmentationem territorii villæ agros concescerit, in quibus privatus jurisdictionem obtinet, hic non prohibeatur eandem, sicut antea solebat, exercere; territorium enim recipit divisionem quoad jurisdictionem, & ejus usum. Hier. *de Mont. tract. de finib. regund. cap. 6. num. 11. tom. 3. p. 2.* Nec mirum, ut quis dominetur territorio quoad proprietatem, & alius quoad jurisdictionem. Idem Mont. *sup. cap. 11. num. 14.* Rosenthal. *de feud. cap. 5. concl. 6. num. 6. 10.* Antunn. *de donation. Reg. part. 3. cap. 44. num. 5.*

Vers. Decimo præterea.

- 25 Concessa urbis, seu villæ jurisdictione, ejus territorium comprehensum censeretur, ut in illo exerceri possit; territorium etenim inest urbi, cuius est accessorium. Hier. *de Mont. sup. cap. 6. num. 9.* & ut tale suum sequitur principale: quamvis in privilegio mentio omittatur territorii. At cum urbs caret territorio, facultas juris dicendi intra ipsius ambitum restringetur, nec ad territorium aliquod ampliabitur; nam jurisdictione, ac territorium ita secessunt, ut illa absque hoc, & hoc sine illa subsistere in quovis Domino valeat, ut ex Bart. & Baldo docet Antunn. *ubi supra part. 2. lib. 1. cap. 7. num. 58.*

SUMMARIUM.

- 1 *Multum interest scire, an venditio rerum, que appendi, numerari, aut metiri solent, ad mensuram, vel ad corpus celebretur, & quomodo agnoscatur, & num. seqq.*
- 5 *Regula que in contractibus observari debet, in ultimis voluntatibus & aliis actibus locum habent.*
- 6 *De effectibus & forma venditionis ad corpus, mensuram, & per aversionem, & num. 7. cum seqq.*
- 10 *Voluntas contrahentium ubi later, recurritur ad conjecturas, aequitate persensa.*
- 15 *Regula que traduntur, & effectus venditionis ad corpus, aut ad mensuram, aequè procedunt in mobilibus, & immobilibus.*
- 16 *Vendita re ad mensuram, contrahentes ante mentionem à contractu recedere non valent, periculo penes venditorem interim permanente.*
- 17 *Limitatur. & num. 20. & 23.*

CAPUT III.

Ad Num. I.

MUltum refert in alienatione rerum, quæ appendi, metiri, aut numerari solent, inquire utrum ad mensuram, vel ad corpus distracte sint, propter juris diversos effectus, de quibus in *l. 23. cum seqq. tit. 5. p. 5. l. Quod sive 35. §. In his, de contr. empri. l. 2. C. de peric. & comm. rei vendit.* ut observant Gregor. Lop. *in l. 24. gloss. 2. d. tit. 5.* Molin. *de just. & jur. tract. 2. diff. 367. num. 2.* Evidenter ubi de contrahentium intentione constiterit, id quod convenit, servari opus erit, *l. Imperatores 71. de contr. empri. l. Semper 35. de reg. jur. l. Legem 10. C. de pact.* Molin. *supra num. 5. Surd. decis. 257. num. 7.* Hermos. *in addit. ad d. gloss. 2. num. 17.* Nec de verborum proprietate curandum, si manifeste agnoscatur voluntas, *l. Non aliter 69. de legat. 3.* huic enim illa debent deservire, ut dixi *variar. lib. 1. cap. 13. num. 24.*

2 At quoties latet quid inter contrahentes actum, ad verborum interpretationem recurrere cogimur, ex quibus mens proferentis percipitur, l. Labeo 7. s. Idem Tubero, de supellect. legat. Nec majus est mentis nostræ testimoniū, quām qualitas inspecta verborum, ut ex Cassiodoro refert Merloch. lib. 6. præs. 35. in princ. Alvarad. de conject. ment. defunct. lib. 4. cap. 2.

3 Igitur si in hujusmodi rerum alienatione, corporis certi, simul & ponderis vel mensuræ mentio fiat, nec de voluntate contrahentium constet, frequenter ambigitur an ad corpus, vel ad mensuram fuerit contractum. Pro cuius ambiguitatis enucleatione permittitur aliquando mensuram rei vendite contractibus inferi taxative, ad limitandam corporis distinctionem ad numerum, sive quantitatem expressam; aliquando demonstrative, ad ostendendum quantum corpore alienato continetur. Molin. sup. num. 1. 3. Pinel. in l. 2. part. 3. cap. 2. num. 7. C. de res. vend. Cagnol. ibidem, num. 186. Gratian. discept. cap. 566. num. 8. Addit. Molin. d. num. 3. Mensuram etiam exprimi, quasi modum rei, dum vendor asseverat tot jugera in pædio numerari, quæ præstare tenetur, probatur l. 2. de act. empt. Præterea traditur haec regula communiter admissa, ut si à corpore inchoetur convenio, ad id venditio facta censeatur, & mensura stat demonstrativa, vel ut modus; si à mensura, ad illam referatur contractus, ac pro taxatione est. Utriusque exempla ex dicendis patrebunt. Consulendi sunt Greg. Lop. in l. 56. gloss. 3. tit. 18. p. 3. ac in a. l. 24. gloss. 2. ubi Hermosill. num. 10. 18. Mantic. de tac. & amb. conv. lib. 4. tit. 17. Molin. num. 4. Boër. decis. 50. à num. 5. Alvar. lib. 2. cap. 4. ad fin. Trentacing. variar. lib. 3. tit. de empt. resol. 5. num. 7. vers. Hac conclusio. Gratian. discept. c. 256. num. 47. Tusch. lit. V. concl. 48. à num. 4. Fachin. controversial. lib. 2. cap. 27. in princ. Anton. Faber in ration. ad l. 2. de action. empt. Surd. decis. 64. num. 2. Strach. de mercat. tit. de navib. part. 3. num. 5.

4 Quæ quidem regula non ita perpetua habetur, ut fallere nonnunquam non possit. Contingere enim solet, quod exordiente oratione à corpore, ad mensuram contrahitur, v. g. Et tali fundo decem jugera vendo. Rursum incipiens conventionem à mensura, censemur ad corpus, si quis decem jugerum fundum expressis limitibus distraxerit: quod observat Molin. num. 4. asserens potius ad sensum, quām ad collocationem verborum recipiendum; ideo hoc totum à conjecturis, ad judicantis arbitrio penderit scriptis Affl. decis. 68. num. 5. Farinac. decis. 73. num. 1. Mantic. num. 27. Cald. de empr. cap. 18. num. 4. & infra per me iterum num. 10.

Vers. Primò etenim.

5 Eadem regula in omni alienationis genere etiam per ultimam voluntatem æquè procedit. Molin. num. 1. Cagnol. in l. 2. num. 187. C. de res. vend. Surd. sup. num. 1. Sic præscitati, & alii Scibente ea in diversis actibus indistincte utuntur. Cagnol. in feudo: Surd. decis. 257. in permutatione: Capic. decis. 14. in emphyteusi: Alvarad. d. cap. 4. in meliora-

tione: Fabian. de Mont. de empt. quest. 6. num. 21. in legato: Tusch. sup. ex num. 8. in donatione, locatione, & adjudicatione.

Ad Num. 2.

Expenditur forma venditionis ad corpus, ab illo inchoante oratione, ac in diversa mensura adjecta, videlicet: Vendo hoc dolium vini, quod est triginta amphorarum, aureis quadraginta. De quo nulla est controverbia. Videantur Greg. Lop. in d. l. 56. gloss. 3. Pinel. num. 6. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 16. Molin. num. 4. Affl. sup. num. 1. Sola ad Confit. Sabaud. tit. de cens. solut. gloss. un. part. 1. num. 14. Surd. decis. 64. num. 1. Trentacing. num. 7. vers. Secundus casus. Cagnol. num. 179. Tusch. num. 1. Mantic. num. 15. Idem erit, licet fundus ita vendatur, tacitis limitibus, modo de quo convenerit appareat; alioquin contractus ad mensuram æstimabitur ob corporis incertitudinem, ut sentit D. Covar. in casu simili infra, num. 3. vers. Quintus casus. Molin. ubi proxime, ex qua conventione totum corpus etiam ultra expressam mensuram in venditione venit: an cum augmento pretii, quæstions est, de qua suo loco dicendum. Si vero res, quæ pondere, numero, aut mensura consistit, absque quantitatis mentio distractatur velut si quis certum vini dolium viginti aureis vendiderit venditio averfione fieri dicatur, vulgo à ojo, dicta, l. 25. tit. 5. p. 5. ubi Gregor. Lop. & Herm. l. Qui officii 62. §. fin. de contr. empt. l. Si quis 4. §. Si averfione, de peric. & com. rei vend. Strach. sup. tit. de afferat. num. 8. Parlador. diff. 77.

Solet evenire, ut venditio averfione contracta videatur, quæ verò reducitur ad mensuram, ut si emant decem dolia vini certa absolute amphorarum quantitate, ad rationem aureorum viginti; nam si ex consuetudine quolibet dolium certæ mensuræ esse deberet, ut in Hispaniæ provincia ubi viginti quinque amphoras capit, si minus, aut plus inveniatur (nisi exiguis sit excessus) refaciendum erit, aucto, vel diminuto pretio; nam contrahentes in pretii constitutione ad consuetam mensuram se retulerit, et si nihil expreßerunt. Faciunt lex Semper 35. de reg. jur. lex Si fundus 6. de evit. caput Ceterum 3. de donat. consuetudo namque contractum est interpres, Strach. de naut. fan. part. 3. num. 9. Barbosa collect. cap. Cum dilectus, num. 8. de confuetud.

Ad Num. 3.

Adjicetur exemplar venditionis ad mensuram, cum actus ab illa sumit exordium, v. g. Vendo decem jugera ex pædio Meriano: aut, Vendo viginti amphoras ex illo dolio: quod, nemine discrepante, admittunt Greg. Lop. in d. l. 24. gloss. 2. Molin. num. 4. Mantic. d. tit. 17. num. 14. Sola sup. num. 18. Pinel. num. 5. Trentacing. num. 7. Cagnol. num. 178. Tusch. num. 30. Barbosa in collect. ad cap. Petruas, num. 6. de donat. Quod procedit et si unicum assignetur pretium, non per jugera aut amphoras distributum. In emptione hac id solum venit, quod verbis comprehensum est: quare si plura in fundo existant jugera, aut in dolio amphoræ plures, permanent venditoris, nec tenetur ea emptori præstare, etiam

Enucleatus, & auctus. Cap. VI. 3.

31

Tertius casus, & vers. Quartus & ultimus. Sola num. 17.

Ad Num. 4.

Refutat D. Covar. sup. vers. Quintus casus, 13 opinionem distinguentium an mensuræ in eadem vel diversa oratione mentio fiat: nunc distinctionem eandem, quam in principali re vendita improbat in accessoriæ distractis admittit cum Paulo Castrensi, ita ut si unica oratione corpus & mensura exprimantur, ad mensuram; si in diversis, ad corpus conventio censeatur, quod sequitur retilit Molin. d. disp. 367. Tusch. llt. V. concl. 48. num. 27. At Cujac. in l. 26. in fin. de act. empt. expressim eam Castrensi differentiam rejet omnino venditus pro interpretatione legis Si venditor 38. legis penultima, §. fin. de act. empt. ubi & alia jura ad rem conducentia expolitione illustravit, Faber similiter in ration. ad d. l. Si venditor, omnino Castrensi fundamentum evertit, docens ibi venditionem peculiæ ad corpus celebratam, quare emptori præstandum quicquid in illo reperiatur, etiam ultra decem, non vi illius clausulæ, Nec quicquam ademptum, prout Cujac placet; sed ex natura contractus. Unde aperte sentit, quod cum à corpore inchoatur cum mensuræ expressione in eadem oratione, contrahitur ad corpus, alioquin non deberentur emptori, nisi decem, quanquam plus in peculio foret. Sed Cujacius putat, peculium ad mensuram distractum, idèo nisi pactio intercederet de non detrahendo quid de peculio (per quam totum alienari constitut), duntaxat decem præstantur, non quia in eadem oratione peculi quantitas fuit adjecta, ut asserebat Castrensi; sed quoniam peculium non est corpus certum, & in quantitate consistit, quam pro libito dominus diminuit, vel auger: sic vendens peculium decem, videtur cætera quæ superfluit adimerere, sibiisque retinere: quod pactio non adiungi, in d. l. Si venditor, Consultus excludit, qua ratione integrum peculium, et si decem excedat, debetur emptori: qui est verus ac observandus intellectus ad eam decisionem, quæ ita accepta minime Castrensi patrocinatur, & multò minus si ex Fabro interpretetur, nec ulla ratio diversitatis, quam tradit reddi potest, ut aliud accessorio, & aliud in principali vendito respondeatur.

Ad Num 5.

In venditione ad mensuram quoad juris effectus idem est unicum premium constitui pro omnibus dolis, vel jugeribus, quæ emuntur, vel illud in singula separativis assignare; nam per intellectum quantitas distribuitur. At cum à corpore incipit contractus, & premium dividitur pro rebus sub illo contentis, veluti si quis vendere, fundum viginti jugerum decem aureis in singulis, hæc pretii distributio tanti habetur momenti, ut ad mensuram videatur convenientio, quæ si unico pretio fieret, proculdubio ad corpus censeretur. Tamen venditor nequivit aliquid de fundo reservare, quamvis plura agrimensor inveniat, sed cuncta emptori cedent aucto pretio pro rata. Vide Molin. sup. num. 5. & 6. Hermosill. in